

Materiały do flory mniszków (*Taraxacum* sect. *Ruderalia* – Asteraceae) północno-wschodniej Polski

JOLANTA MARCINIUK i PAWEŁ MARCINIUK

MARCINIUK, J. AND MARCINIUK, P. 2011. Materials to the flora of dandelions (*Taraxacum* sect. *Ruderalia* – Asteraceae) in north-eastern Poland. *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* 18(1): 21–27. Kraków. PL ISSN 1640-629X.

ABSTRACT: The paper presents preliminary results of research concerning location of *Taraxacum* species in north-eastern Poland. On basis of the herbal material, collected from 2006 to 2009, 71 locations of 32 species from *Ruderalia* section have been given.

KEY WORDS: *Taraxacum* sect. *Ruderalia*, Asteraceae, distribution, north-eastern Poland

J. Marciniuk i P. Marciniuk, Zakład Botaniki, Instytut Biologii, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny, ul. B. Prusa 12, PL-08-110 Siedlce, Polska; e-mail: jolan@uph.edu.pl; pawelm@uph.edu.pl

WSTĘP

Stan zbadania w Polsce flory rodzaju *Taraxacum* jest wciąż bardzo słaby i nierównomierny (GŁOWACKI 2004; TRÁVNÍČEK i in. 2007). Do najslabiej zbadanych regionów należy m.in. obszar północno-wschodniej Polski, obejmujący położoną na północ od doliny Bugu część Niżu Wschodniobałtycko-Białoruskiego (KONDRACKI 2002). Najwięcej danych o rozmieszczeniu mniszków w tej części kraju pochodzi z okolic Łomży i Biebrzańskiego Parku Narodowego (ØLLGAARD i in. 2002; GRUŻEWSKA 2004; MARCINIUK & TRÁVNÍČEK 2007; MARCINIUK i in. 2009).

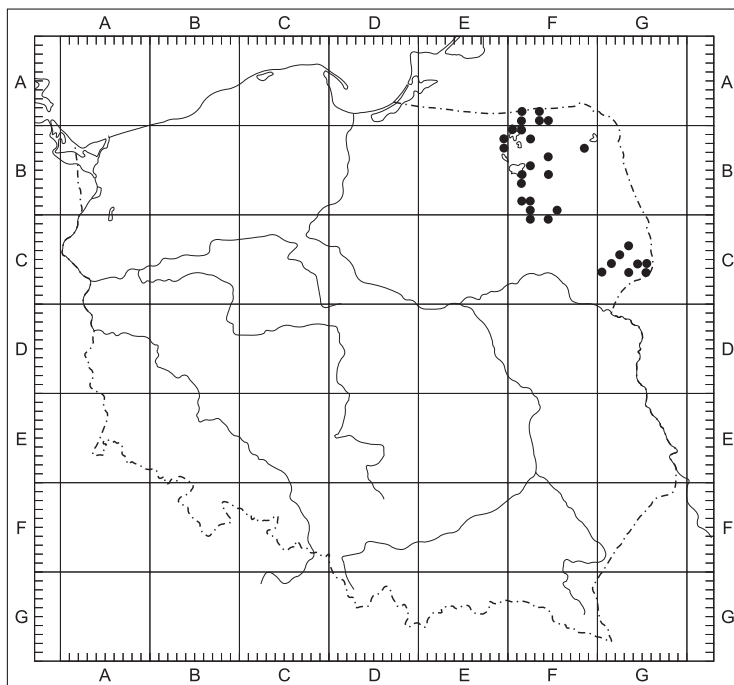
Poza tym znanych jest tylko kilka rozproszonych stanowisk mniszków na Wysoczyźnie Drohiczyńskiej, Równinie Bielskiej i Wysoczyźnie Wysokomazowieckiej (GŁOWACKI 2004). Z pozostałych mezoregionów północno-wschodniej Polski dotychczas brakowało jakichkolwiek informacji o rozmieszczeniu drobnych gatunków rodzaju *Taraxacum*.

W pracy niniejszej zamieszczono pierwsze informacje o mniszkach Krainy Wielkich Jezior Mazurskich, Krainy Węgorapy, Pojezierza Ełckiego, Pojezierza Mrągowskiego, Równiny Mazurskiej oraz uzupełnienia do flory *Taraxacum* pozostałych mezoregionów polskiej części Niżu Wschodniobałtycko-Białoruskiego.

UWAGI METODYCZNE

Badania terenowe prowadzono w latach 2006–2009 na obszarze jedenastu mezoregionów północno-wschodniej Polski: Kotlina Biebrzańska, Równina Bielska, Dolina Górnej Narwi, Równina Kurpiowska, Wysoczyzna Kolneńska, Równina Mazurska, Równina Augustowska, Pojezierze Ełckie, Pojezierze Mrągowskie, Kraina Wielkich Jezior Mazurskich i Kraina Węgorapy. Obszar badań w systemie kwadratów ATPOL przedstawiono na rycinie 1.

Materiał zielnikowy zbierano w maju w zbiorowiskach wilgotnych łąk z rzędu *Molinietalia*. Podczas oznaczania okazów do gatunku korzystano z programu komputerowego „Tardet 2000” (HAGENDIJK i in. 2007) oraz kluczy i opisów gatunków zawartych w opracowaniach monograficznych (TACIK 1980; ADEMA i in. 1982; DUDMAN & RICHARDS 1997; UHLEMANN 2003). Poprawność wszystkich oznaczeń sprawdzili

Ryc. 1. Lokalizacja stanowisk na obszarze badań w sieci kwadratów ATPOL

Fig. 1. Location of investigated localities in the area studied in relation to the ATPOL grid square system

Piet Oosterveld z Holandii, Bohumil Trávníček z Czech oraz Ingo Uhlemann z Niemiec. Wymienieni eksperci także oznaczyli kilka okazów, co zostało odnotowane w wykazie stanowisk.

Wykaz gatunków podano w porządku alfabetycznym, każde stanowisko zlokalizowano względem: mezoregionu geograficznego (KONDRACKI 2002), najbliższej miejscowości i kwadratu ATPOL o boku 2,5 km (ZAJĄC & ZAJĄC 2001). Opis uzupełniono o datę zbioru i informację o siedlisku.

Nazwy gatunków podano za LUNDEVALLEM i ØLLGAARDEM (1999).

WYKAZ GATUNKÓW

Taraxacum acervatum Railons.

POJEZIERZE ELCKIE: **FB3413**, Straduny koło Elku, łąka, 16.05.2009, *det. I. Uhlemann*; Kotlina Biebrzańska: **FB9503**, Łoje Gręzka, łąka nad Biebrzą, 2.05.2008; RÓWNINA BIELSKA: **GC5531**, Pogorzelce koło Białowieży, łąka, 11.05.2006.

Taraxacum acre H. Øllg.

DOLINA GÓRNEJ NARWI: **GC3331**, Narew, łąka, 11.05.2006.

Taraxacum aequilobum Dahlst.

RÓWNINA BIELSKA: **GC5423**, Budy koło Białowieży, łąka, 11.05.2006; **GC6032**, Boćki, łąka w dolinie rzeki Nurzec, 11.05.2006.

Taraxacum alatum H. Lindb.

KRAINA WĘGORAPY: **FA8131**, Ołownik (na N od Węgorzewa), łąka nad rzeką Węgorapa, 15.05.2009; **FA9123**, Grądy Węgorzewskie, łąka, 15.05.2009; **FA9400**, Jabłońskie koło Gołdapi, łąka, 15.05.2009; KRAINA WIELKICH JEZIOR MAZURSKICH: **EB2903**, Sterławki Małe koło Giżycka, łąka nad jeziorem Dej-gunek, 18.05.2007; RÓWNINA AUGUSTOWSKA: **FB2800**, Rudniki, łąka w dolinie Rospudy, 14.05.2009.

Taraxacum amplum Markl.

KRAINA WĘGORAPY: **FA9123**, Grądy Węgorzewskie, łąka, 15.05.2009.

Taraxacum ancistrolobum Dahlst.

KRAINA WĘGORAPY: **FA9123**, Grądy Węgorzewskie, łąka, 15.05.2009; **FA9320**, Sapałówka, łąka, 16.05.2009; WYSOCZYNA KOLNEŃSKA: **FB8110**, Łacha (na NW od Kolna), łąka w dolinie Rybnicy, 14.05.2009.

*Taraxacum baeckii*forme Sahlin

WYSOCZYNA KOLNEŃSKA: **FC0422**, Kownaty koło Łomży, łąka, 2.05.2008.

Taraxacum copidophyllum Dahlst.

KRAINA WIELKICH JEZIOR MAZURSKICH: **FB0101**, Stręgiel koło Węgorzewa, łąka nad jeziorem Stręgiel, 7.05.2007; WYSOCZYNA KOLNEŃSKA: **FB8210**, Wincenta koło Kolna, łąka nad rzeką Wincentą, 18.05.2007; RÓWNINA BIELSKA: **GC5130**, Biała koło Bielska Podlaskiego, łąka, 11.05.2006.

Taraxacum cordatum Palmgr.

KRAINA WĘGORAPY: **FA9320**, Sapałówka, łąka, 16.05.2009, *det. I. Uhlemann*; KRAINA WIELKICH JEZIOR MAZURSKICH: **FB5113**, Kociołek Szlachecki, łąka, 15.05.2009, *det. I. Uhlemann*.

Taraxacum cyanolepis Dahlst.

KRAINA WIELKICH JEZIOR MAZURSKICH: **FB0030**, Radzieje, łąka nad jeziorem Łabap, 7.05.2007.

Taraxacum diastematicum Markl.

KRAINA WIELKICH JEZIOR MAZURSKICH: **FB5113**, Kociołek Szlachecki, łąka, 15.05.2009; POJEZIERZE MRĄ-GOWSKIE: **EB1910**, Czerniki koło Kętrzyna, łąka nad jeziorem Mój, 20.05.2007; WYSOCZYNA KOLNEŃSKA: **FB8110**, Łacha (na NW od Kolna), łąka w dolinie Rybnicy, 14.05.2009; **FB9221**, Janowo koło Kolna, łąka, 14.05.2009, *det. I. Uhlemann*; RÓWNINA BIELSKA: **GC4213**, Chrabostówka, łąka, 11.05.2006.

Taraxacum ekmanii Dahlst.

KRAINA WIELKICH JEZIOR MAZURSKICH: **EB2903**, Sterławki Małe koło Giżycka, łąka nad jeziorem Dejgunek, 18.05.2007; POJEZIERZE MRĄGOWSKIE: **EB1910**, Czerniki koło Kętrzyna, łąka nad jeziorem Mój, 20.05.2007; WYSOCZYNA KOLNEŃSKA: **FB9520**, Stryjaki koło Jedwabnego, łąka, 2.05.2008; RÓWNINA BIELSKA: **GC5531**, Pogorzelce koło Białowieży, łąka, 11.05.2006.

Taraxacum fulgidum Hagl.

KRAINA WĘGORAPY: **FA8131**, Ołownik (na N od Węgorzewa), łąka nad rzeką Węgorapa, 15.05.2009 *det. B. Trávníček*; KRAINA WIELKICH JEZIOR MAZURSKICH: **EB2903**, Sterławki Małe koło Giżycka, łąka nad jeziorem Dejgunek, 18.05.2007; **FB1200**, Krukłanki, łąka nad jeziorem Gołdapiwo, 7.05.2007; RÓWNINA KURPIOWSKA: **FC0230**, Morgowniki koło Nowogrodu, łąka, 14.05.2009.

Taraxacum glossodon Sonck et H. Øllg.

RÓWNINA BIELSKA: **GC5130**, Bielsk Podlaski, łąka, 11.05.2006.

Taraxacum haematicum Hagl. ex H. Øllg. et Wittzell

KRAINA WĘGORAPY: **FA8331**, Audyniszki (na W od Gołdapi), łąka przy lesie, 14.05.2009; KRAINA WIELKICH JEZIOR MAZURSKICH: **FB4211**, Orzysz, łąka, 16.05.2009.

Taraxacum hemicyclum Hagl.

KOTLINA BIEBRZAŃSKA: **FB9503**, Łoje Gręzka, łąka nad Biebrzą, 2.05.2008; WYSOCZYNA KOLNEŃSKA: **FC0413**, Janczewo koło Jedwabnego, łąka, 2.05.2008.

Taraxacum hepaticum Railons.

WYSOCZYNA KOLNEŃSKA: **FB9520**, Stryjaki koło Jedwabnego, łąka, 2.05.2008; **FB8210**, Wincenta koło Kolna, łąka nad rzeką Wincentą, 18.05.2007.

Taraxacum ingens Palmgr.

KRAINA WĘGORAPY: **FA9400**, Jabłońskie, łąka, 15.05.2009; POJEZIERZE ELCKIE: **FB5431**, Różyńsk Wielki koło Ełku, łąka, 16.05.2009.

Taraxacum interveniens Hagl.

RÓWNINA MAZURSKA: **FB6122**, Pisz, łąka, 17.05.2009; RÓWNINA AUGUSTOWSKA: **FB2800**, Rudniki, łąka w dolinie Rospudy, 14.05.2009; WYSOCZYNA KOLNEŃSKA: **FB8210**, Wincenta koło Kolna, łąka nad rzeką Wincentą, 18.05.2007; **FB8110**: Łacha (na NW od Kolna), łąka w dolinie Rybnicy, 14.05.2009.

Taraxacum lingulatum Markl.

RÓWNINA BIELSKA: **GC6503**, Białowieża, łąka, 11.05.2006.

Taraxacum lucidum Dahlst.

KRAINA WĘGORAPY: **FA9400**, Jabłońskie, łąka, 15.05.2009; **FA9123**, Grądy Węgorzewskie, łąka, 15.05.2009; KRAINA WIELKICH JEZIOR MAZURSKICH: **FB5113**, Kociotek Szlachecki, łąka, 15.05.2009.

Taraxacum oblongatum Dahlst.

RÓWNINA BIELSKA: **GC4213**, Chrabostówka, łąka, 11.05.2006.

Taraxacum ochrochlorum Hagl.

POJEZIERZE ELCKIE: **FB3413**, Straduny koło Ełku, łąka, 16.05.2009.

Taraxacum planum Raunk.

RÓWNINA BIELSKA: **GC6032**, Boćki, łąka w dolinie rzeki Nurzec, 11.05.2006.

Taraxacum porrigens Markl. ex Puolanne

RÓWNINA BIELSKA: **GC6503**, Białowieża, łąka, 11.05.2006, det. *P. Oosterveld*.

Taraxacum pulchrifolium Markl.

KRAINA WĘGORAPY: **FA8331**, Audyniszki (na W od Gołdapi), łąka przy lesie, 14.05.2009; KRAINA WIELKICH JEZIOR MAZURSKICH: **FB1200**, Krukłanki, łąka nad jeziorem Gołdapiwo, 7.05.2007; RÓWNINA BIELSKA: **GC6321**, Istok koło wsi Pasieczniki Duże, łąka, 11.05.2006.

Taraxacum sinuatum Dahlst.

KRAINA WIELKICH JEZIOR MAZURSKICH: **FB4211**, Orzysz, łąka, 16.05.2009; **FB5113**, Kociołek Szlachecki, łąka, 15.05.2009; WYSOCZYNA KOLNEŃSKA: **FC0422**, Kownaty koło Łomży, łąka, 2.05.2008; **FB9520**, Stryjaki koło Jedwabnego, łąka, 2.05.2008.

Taraxacum stereodes Ekm. ex Hagl.

RÓWNINA BIELSKA: **GC6032**, Boćki, łąka w dolinie rzeki Nurzec, 11.05.2006, det. *P. Oosterveld*.

Taraxacum tanyphyllum Dahlst.

KOTLINA BIEBRZAŃSKA: **FB9503**, Łoje Gręzka, łąka nad Biebrzą, 2.05.2008.

Taraxacum tenebricans (Dahlst.) Raunk.

KOTLINA BIEBRZAŃSKA: **FB9503**, Łoje Gręzka, łąka nad Biebrzą, 2.05.2008; WYSOCZYNA KOLNEŃSKA: **FB9221**, Janowo koło Kolna, łąka, 14.05.2009; RÓWNINA KURPIOWSKA: **FC0230**, Morgowniki koło Nowogrodu, łąka, 14.05.2009.

Taraxacum tumentilobum Markl.

KRAINA WIELKICH JEZIOR MAZURSKICH: **FB5113**, Kociołek Szlachecki, łąka, 15.05.2009, det. *I. Uhlemann*.

Taraxacum undulatum H. Lindb. et Markl.

KRAINA WĘGORAPY: **FA8131**, Ołownik (na pn. od Węgorzewa), łąka nad rzeką Węgorapa, 15.05.2009; **FA8331**, Audyniszki (na zach. od Gołdapi), łąka przy lesie, 14.05.2009.

UWAGI KOŃCOWE

W pracy podano 71 nowych stanowisk 32 gatunków *Taraxacum* sekcji *Ruderalia* z obszaru północno-wschodniej Polski.

Dla mezoregionów Kraina Wielkich Jezior Mazurskich, Kraina Węgorapy, Pojezierze Elckie, Pojezierze Mrągowskie i Równina Mazurska informacje o występowaniu drobnych gatunków mniszków podano po raz pierwszy, są to następujące taksony: *T. acervatum*, *T. alatum*, *T. amplum*, *T. ancistrolobum*, *T. copidophyllum*, *T. cordatum*, *T. cyanolepis*, *T. diastematicum*, *T. ekmanii*, *T. fulgidum*, *T. haematicum*, *T. ingens*, *T. interveniens*, *T. lucidum*, *T. ochrochlorum*, *T. pulchrifolium*, *T. sinuatum*, *T. tumentilobum* oraz *T. undulatum*.

Gatunkami nowymi dla flory Wysoczyzny Kolneńskiej są: *T. baeckiiiforme* i *T. copidophyllum*.

Na obszarze Równiny Bielskiej po raz pierwszy stwierdzono następujące gatunki: *T. acervatum*, *T. aequilobum*, *T. copidophyllum*, *T. diastematicum*, *T. baeckiiiforme*, *T. glossodon*, *T. lingulatum*, *T. oblongatum*, *T. planum*, *T. porrigens*, *T. pulchrifolium* i *T. stereodes*.

Gatunkiem nowym dla mezoregionu Kotliny Biebrzańska jest *T. tanyphyllum*, jednocześnie jest to pierwsze pewne stanowisko tego gatunku w Polsce. Wcześniejsza informacja o prawdopodobnym występowaniu tego gatunku na Lubelszczyźnie (MARCINIUK i in. 2007) została podana na podstawie nietypowego okazu oznaczonego przez Hansa Øllgaard jako „*T. tanyphyllum* verissime”.

Podziękowania. Panowie: Piet Oosterveld z Holandii, Bohumil Trávníček z Czech oraz Ingo Uhlmann z Niemiec sprawdzili oznaczenia gatunków, za co składamy im serdeczne podziękowania.

LITERATURA

- ADEMA F., MENNEMA J., STERK A. A., WEEDA E. J., WESTHOFF V., WILEMSE M. T. M. & DE WIT H. C. D. 1982. Flora Neerlandica. Flora van Nederland 123. *Compositae: Taraxacum* Sectie *Vulgaria* 4(10a): 53–150. Koninklijke Nederlandse Botanische Vereniging.
- DUDMAN A. A. & RICHARDS A. J. 1997. Dandelions of Great Britain and Ireland. 9. s. 344. Botanical Society of the British Isles, London.
- GŁOWACKI Z. 2004. Morfologia i taksonomia rodzaju *Taraxacum* (Asteraceae). – Fragn. Flor. Geobot. Polonica Suppl. 6: 59–64.
- GRUZEWSKA T. 2004. Rodzaj *Taraxacum* (Asteraceae) na Ziemi Łomżyńskiej. – Fragn. Flor. Geobot. Polonica Suppl. 6: 65–75.
- HAGENDIJK A., OOSTERVELD P. & ØLLGAARD H. 2007. TARDET 2000. *Taraxacum* identification and information system. Version 2007 (electronic version).
- LUNDEVALL C. F. & ØLLGAARD H. 1999. The genus *Taraxacum* in the Nordic and Baltic countries: Types of all specific, subspecific and varietal taxa, including type locations and sectional belonging. – *Preslia* 71: 43–171.
- KONDRACKI J. 2002. Geografia regionalna Polski. s. 370. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- MARCINIUK J., MARCINIUK P. & TRÁVNÍČEK B. 2007. *Taraxacum* species of Central and Western Roztocze and of adjacent areas. – *Ann. Univ. M. Curie-Skłodowskiej, Sect. C.* 62(1): 7–15.
- MARCINIUK J. & TRÁVNÍČEK B. 2007. Materiały do flory mniszków (*Taraxacum* Wigg.) Biebrzańskiego Parku Narodowego. – *Parki nar. Rez. Przyr.* 26(2): 29–37.
- MARCINIUK J., VAŠUT R. J., MARCINIUK P. & CZARNA A. 2009. *Taraxacum scanicum* group (section *Erythrosperma*) in Poland: chorology and seed and pollen morphology of the microspecies. – *Acta Soc. Bot. Pol.* 78(2): 115–121.
- ØLLGAARD H., GŁOWACKI Z. & GRUZEWSKA T. 2002. Gatunki rodzaju *Taraxacum* Wigg. w Kotlinie Biebrzańskiej i Dolinie Dolnej Narwi. – *Drozdowskie Zesz. Przyr.* 2: 9–58.
- TACIK T. 1980. *Taraxacum* Wiggers, Mniszek (Dmuchawiec). – W: A. JASIEWICZ (red.), *Flora polska. Rośliny naczyniowe Polski i ziem ościennych* 14, s. 199. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa – Kraków.
- TRÁVNÍČEK B., MARCINIUK J. & ŽILA V. 2007. New localities of *Taraxacum* species from S Poland (with nine new species for Polish flora). – *Acta Soc. Bot. Pol.* 76(3): 209–224.

- UHLEMANN I. 2003. Die Gattung *Taraxacum* (*Asteraceae*) im östlichen Deutschland. s. 136. Mitteilungen zur floristischen Kartierung Sachsen-Anhalt.
- ZAJĄC A. & ZAJĄC M. (red.). 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. s. xii + 714. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.

SUMMARY

In the paper, 71 locations of 32 *Taraxacum* species of *Ruderalia* section from the area of north-eastern Poland have been enumerated. For the mesoregions of Masurian Great Lakes District, Kraina Węgorapy, Elk Lakes District, Mrągowo Lakes District, Masurian Plateau the information concerning some dandelion species are published for the first time and they include such taxa as: *T. acervatum*, *T. alatum*, *T. amplum*, *T. ancistrolobum*, *T. copidophyllum*, *T. cordatum*, *T. cyanolepis*, *T. diastematicum*, *T. ekmanii*, *T. fulgidum*, *T. haematicum*, *T. ingens*, *T. interveniens*, *T. lucidum*, *T. ochrochlorum*, *T. pulchrifolium*, *T. sinuatum*, *T. tumentilobum* and *T. undulatum*.

Completely new species, reported in vegetation of Kolno Highland area, are these of *T. baeckiiforme* and *T. copidophyllum*. In the area of Biała Plateau there were such species reported for the first time like these of *T. acervatum*, *T. aequilobum*, *T. copidophyllum*, *T. diastematicum*, *T. baeckiiforme*, *T. glosodon*, *T. lingulatum*, *T. oblongatum*, *T. planum*, *T. porrigens*, *T. pulchrifolium* and *T. stereodes*.

New species for the region of Biebrza Valley is that of *T. tanyphyllum*, it is also the first known location of the species in Poland. Prior information about probable presence of the species in Lublin region (MARCINIUK *et al.* 2007) had been reported according to an untypical specimen, denominated by Hans Øllgaard as "*T. tanyphyllum* verissime".

Przyjęto do druku: 27.01.2011 r.